

Prevensjon – hva bør du vite?

Hva bør en farmasøyt kjenne til – og hva kan du gjøre?

Prevensjon betegner en rekke metoder som benyttes for å hindre svangerskap til tross for samleie. Fenomenet strekker seg historisk langt tilbake i tid og har antakelig eksistert helt siden menneskene ble klar over sammenhengen mellom sex og konsepsjon. Eksempler på metoder benyttet i gamle dager er postkoital skylning av skjeden, langvarig amming og kondomer av dyretarmer. Alle sammen lite effektive.

I dag finnes det heldigvis mange ulike og bedre varianter, og en vanlig måte å dele de inn på er etter hvor lenge de virker. De langtidsvirkende er desidert mest sikre, da de blant annet utelukker en rekke menneskelige feil (eksempelvis glemte å ta pille). Det er viktig å huske at det kun er kondom som beskytter mot seksuelt overførbare infeksjoner. Ved å kjenne til de vanligste utfordringene knyttet mot eksempelvis glemte p-pille og interaksjoner mellom nødprevensjon og andre medikamenter kan farmasøyter med pasientkontakt bidra til en tryggere bruk av prevensjonsmidler.

Interaksjoner med nødprevensjon

Hormonell nødprevensjon distribueres over landets apotek uten at det går gjennom noe annet ledd i primær- eller sekundærhelsetjenesten. Dette gjør det ekstra viktig for farmasøyter å kjenne til interaksjoner relatert til preparatene tilgjengelige i Norge.

De viktigste interaksjonene:

Ellaone: Enzyminduserende legemidler, syrenøytraliserende legemidler, protonpumpehemmere og H₂-agonister. (Listen kan være ukomplett, bruk interaksjoner.no.)

Norlevo: Enzyminduserende legemidler, PEP-behandling. (Listen kan være ukomplett, bruk interaksjoner.no.)

Enzyminduserende legemidler (bruk interaksjoner.no for utfyllende oversikt):

- antiepileptika (fenytoin, karbamazepin, rufinamid, eslikarbazepin, barbiturater, primidon, topiramid, okskarbazepin og lamotrigin)
- antibiotika (rifampicin og rifabutin)
- antivirale midler (ritonavir)
- andre enzyminduserende medikamenter (bosentan, modafinil, aprepitant, sugammadex)

Karantenefid etter inntak av Ellaone:

Effekten av nødprevensjon med ulipristalacetat nedsettes dersom kvinnen starter med å bruke hormonell prevensjon de første dagene etter inntak av Ellaone. Inntak av hormoner tidligere enn fem dager etter Ellaone kan ødelegge effekten av nødprevensjonen og faktisk øke risikoen for å bli gravid. Derfor bør kvinner som har tatt Ellaone vente minst fem dager før de starter med hormonell prevensjon. I tillegg bør det tas en graviditetstest etter tre uker, samt benyttes kondom inntil den hormonelle prevensjonen begynner å virke.

Hvordan kan farmasøyter bidra?

- Nødprevensjon kan interagere med flere medikamenter, blant annet p-piller, og virke mot sin hensikt. Det er derfor viktig å avklare om det er behov for nødprevensjon hvis pasienten har glemte piller.
- Ved glemte p-pille er det mest hensiktsmessige å henvise til Sex og samfunns nettsider, ikke pakningsvedlegget da det kan skape mer forvirring enn klarhet.
- Det kan være svært gunstig å informere at forpakningen på en spiral er mye større enn selve spiralen som skal settes inn.
- Husk at det finnes et bredt mangfold i verden – det finnes transmenn som kommer for å kjøpe spiral på apoteket.
- Det er vanlig å få spiral selv om man ikke har født, også kobberspiral.

Prevensjonsmidler

LANGTIDSVIRKENDE:

- Hormonspiral
- Kobberspiral
- P-stav

KORTTIDSVIRKENDE:

- P-piller
- Minipiller
- P-plaster
- P-ring
- P-sprøyte
- (Kondom)

Vil du vite mer?

Sex og samfunn:

Prevensjon
Sexogsamfunn.no

Metodebok for seksuell helse
<https://emetodebok.no/kapittel/prevensjonsmidler/>

TEKST: Zaid Khalid, lege,
Sex og samfunn